

egyik gödörből egy félig átégett falrészlet került elő, rajta ágak és fonadék lenyomatával, míg egy másik gödörben bronzhuzalt találtunk.

A szelvény K-i harmadában meglettük egy *gepida*, 5–6. századi telep nyomait. A korszak 13 objektumából 6 épületmaradványnak, a többi nagyobb, öblös, méhkas alakú gödörnek bizonyult; utóbbiak a házak közelében csoportosultak. A földbe mélyített, lekerekített sarkú, téglalap alakú házmaradványok közül sajnos csak egy esett teljes mértékben a szelvény területére, a többi részben a szelvényfal alá húzódott. Ha feltételezzük a házak egykorúságát, azok sűrűn helyezkedhettek el egymás mellett a telepen. Az épületbelsőben általában a rövidebbik oldalak közepén egy-egy cölöphely utalt a tetőszerkezet nyeregvetős kialakítására. Szinte az összes házban alkalmunk volt letaposott padlószintet megfigyelni, amelybe gyakran mélyedtek karólyukak. Ezek egy része talán – bár rendszert nem mindig sikerült dokumentálni – az egykori szövőszekek felépítményeihez köthető. Az építményekben történt szövésre több esetben a betöltésből előkerült csepp alakú szövőszekehezek is utaltak. A házakban kemence vagy tűzhely nem került felszínre. Egy épület ÉK-i sarkában azonban egy cölöphelyszerű, sekély, kicsi gödröt bontottunk ki, amely a padlószintig kavicsokkal volt telepakolva. A kavicsokat a megfigyelt nyomok alapján hevítették, így azokat talán a ház fűtésével hozhatjuk kapcsolatba. A *gepida* kori település hosszabb ideig tartó fennállását jelzi, hogy a földbe mélyített épületek egy esetben regisztrált szuperpozíciója legalább két építési periódusra enged következtetni. A korszak leletanyagát elsősorban a kézikorongolt, apró kavicsos soványítású, barna és szürke színű kerámia képviseli, a kézzel formált edénytöredékek részaránya igen alacsony. A szürke vagy fekete, gyorskorongolt kerámia mennyisége is igen csekély, a bepecsételt, apró, rombikus minta mindössze egy kisebb töredéken jelenik meg. Két házból 3 csontfésű töredéke, egy másik gödörből római, ezüstből(?) készült dénár került napvilágra.

A feltárás során a Belezi-csatorna vizét hasznosítva vegetációs maradványokat (magvak, termések, faszén) izsapolunk az egyes házak és gödrök üledékeiből; 13 objektumból összesen 1050 liter földet flotáltunk. Kutatásunk fő célja elsősorban a *gepida* kori objektumok vizsgálata volt, de néhány szarmata objektum betöltését is vizsgáltuk.

A leletek a KÖSZ szegedi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozásukat követően a szegedi Móra Ferenc Múzeumba kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Benedek András, Nagy Norbert, Takács Gábor technikusok.

PÓPITY DÁNIEL

15. Apátfalva határa

(Csongrád megye) Ő, Sza, Á

2009. március 10. és április 2. között helyszíni szemlét tartottunk az M43 autópálya Makó–országhatár közti

szakaszán. A szemle célja a korábban (2005, Szalontai Csaba) már lokalizált lelőhelyek kiterjedésének ellenőrzése és esetleges pontosítása volt.

M43-46 (KÖH 52748): A lelőhely lényegesen kisebbnek bizonyult, azonban súlyponti része éppen a nyomvonal tengelyében található és Ny-i irányban még hosszabbnak is bizonyult, összeér az M43-47 lelőhely K-i szélével.

M43-47 (KÖH 52749): Ezt a lelőhelyet is szűkebb területen lokalizáltuk. A Keresztúri-tanya és a Langótanya közti ÉNy–DK-i irányú dombhát tetején húzódik, a csanádpalotai út mindkét oldalán.

M43-48 (KÖH 52750): Ugyanez a helyzet az M43-48 lelőhellyel, amely a Szalontai-féle bejáráshoz képest a felére zsugorodott.

Munkatársak: Koller Melinda, Hetesi Szilvia, Hrivnák Péter Pál.

FEKETE CSANÁD

16. Aranyosapáti, Tisza-meder

(KÖH 71073)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Kú

2009. októberben helyi lakos bejelentést tett egy az alacsony vízállás miatt a mederből kilátszó bődönhajóról. A helyszínen megállapítottuk, hogy a hajó hosszában félbehasadt, csak az egyik oldalát sikerült megtalálni. A hajótest a partra csaknem merőlegesen, enyhén megdőlvén feküdt; egyik vége szabadon állt, a másikat homok fedte. Hossza legalább 10,4 m, eredeti szélessége 90 cm lehetett. Ezzel a mérettel megközelíti a legnagyobb drávai példányokat is! A lelet azonban nem a mérete, hanem a kialakítása miatt érdekes.

Míg a drávatamási hajók (több mint 30!) hengeres testűek, a fatörzs eredeti formájától csak a V alakúra faragott orr jelent komolyabb eltérést, addig az aranyosapáti hajó valódi csónaktesttel rendelkezik. A hajófenék lapos, az oldalfal függőleges. A felszínre bukkanó vége félköríves, egy kb. 15 cm-es szögletes kiugró található a végén. Számos néprajzi példánnyal ellentétben ez nem csupán „fogantyú”, hanem a test teljes magasságában ki van faragva. Ezzel orr-, vagy fartőke jelleget kölcsönöz a hajónak. Míg a drávatamási bődönhajók pontonhíd, ill. malmok elemei voltak, ez a lelet sokkal inkább csónakszerű.

A térségből ismerünk egy másik bődönhajót is. Ez Tiszabecsnél került elő, és a középkorra keltezték radiokarbon módszerrel.

A szögletes keresztmetszet a letkési hajóval rokonítható, amely a 18. sz. elejére keltezhető. A szögletes forma, az orr-, vagy fartőkeszerű faragás arra utal, hogy ezt a csónakot is akkor faragták, amikor már ismerték a deszkahajókat. Sikerült mintát venni a kormeghatározáshoz.

Nagyon érdekes kérdés a hajótest pereme alatt sorakozó lyukak sora. Feltételezhető, hogy ezek is rögzítésre szolgáltak. Tehát nem lehetetlen, hogy egy másik hajóhoz kötötték hozzá. Közép-Európa más részeiről

ismerünk olyan bödönhajókat, amelyeket párosával összeerősítettek, hogy így nagyobb terhet legyenek képesek szállítani (pl. átkelőhelyen szekereket, állatokat).

A víz alatt megvizsgáltuk a lelőhely környezetét. Ennek ellenére nem találtunk másik hajódarabot, vagy bármilyen leletet. Ez, ill. a beékelődés módja arra utal, hogy a roncs eredeti elsüllyedési helye valamivel feljebb lehetett.

TÓTH JÁNOS ATTILA

**17. Aszód, Podmaniczky utca 29.
(KÖH 25726)**

(Pest megye) U

2009-ben lakóház építéséhez kapcsolódó régészeti megfigyelést végeztem a telken (24/95 hrsz.). A sávalapokban a felső 15–20 cm vastag humusz alatt átlag 40 cm vastag, barna színű agyagos kultúrreteg jelentkezett, ebből egy kicsi újkőkori (lengyeli kultúra) cserepet és egy májbar-na színű kovaszilánkot gyűjtöttem, objektum beásását azonban nem lehetett megfigyelni. A barna réteg alatt a sárgás homok altalaj mutatkozott. A telek a Papi-földek nevű nagy lengyeli kultúras lelőhelyhez tartozik.

A leletek az aszódi Petőfi Múzeumba kerültek.

KÓVÁRI KLÁRA

18. Attala határa

(Tolna megye) Ő, Ró, Kk

2009 szeptemberében szennyvízberuházáshoz kapcsolódóan terepbejárást végeztünk Attala D-i részén, a tervezett nyomvonal mentén.

Alsó-rét (KÖH 72509): A falutól D-re, a vasúti megállótól 100 m-re K-re, a pálya két oldalán mintegy 80×80 m-es területen, viszonylag kedvezőtlen észlelési körülmények között a tarlóban szórványosan találtunk római kori kerámiatöredékeket. A műholdkép alapján egy négyzetes alaprajzú, kettős fossájú őrtorony(?) lehetett a vasút É-i oldalán.

Káposztás (KÖH 72507): A falu D-i szélén, a vasúti megállótól É-ra, az odavezető mélyút két oldalán, a Kapos árterére lefutó domboldalon található az úttól K-re mintegy 80 méternyire terjedő, É-D irányban kb. 150 m hosszú őskori település. Az út Ny-i oldalán lévő kukoricásban is találtunk leleteket, de teljes kiterjedését a fedettség miatt nem tudtuk megfigyelni.

Közégségi-rét (KÖH 72513): Az Attala és Kapospula határát képező Attala-Inámi-víz Ny-i oldalán, attól mintegy 200 m-re, a vasúti pálya D-i felén egy kb. 150×100 m-es, lapos, a Kapos árterébe nyúló területen kevés őskori és nagyobb mennyiségű római kori kerámiát gyűjtöttünk a viszonylag poros felszínről. A lelőhely nagy valószínűséggel folytatódik É, ill. K felé, a csatorna partjáiig, de a vegetáció miatt ezt a részt nem tudtuk bejárni.

Vasút melléke (KÖH 72511): A falu D-i szélén, a vasúti megállótól 600 m-re K-re, a pálya D-i oldalán, egy kisebb kiemelkedés D-i szélén, mintegy 100×80 m-es

területen gyűjtöttük a viszonylag kis mennyiségű középkori kerámiát. A lelőhely valószínűleg folytatódik a sínektől É-ra lévő domboldalon is, de azt a területet nem tudtuk megvizsgálni.

Munkatársak: Kovacsóczy Bernadett, Künsztler Tamás, Necze Gábor, Orha Zoltán, Tóth Gábor.

CZÖVEK ATTILA – ÓDOR JÁNOS GÁBOR

**19. Ács, Bőnyi-úti-dűlő
(KÖH 66818)**

(Komárom-Esztergom megye) R, LT, Ró, Á, Kö

2009. október 22. és november 9. között megelőző feltárást végeztünk széleróműpark építéséhez kapcsolódóan. A lehumuszolt 8316 m²-ből 7902 m²-t tártunk fel.

A lelőhely Ács és Bábólna között helyezkedik el, az M1 autópálya mellett. Egy kis kiemelkedés aljában és arra felfutva kerültek elő régészeti jelenségek. Területe két részre osztható. A K-Ny-i irányú gyűjtőút, valamint az É-D-i irányú, a platformot a gyűjtőúttal összekötő út területére. A K-Ny-i irányú területen a humuszréteg viszonylag vékony (20–27 cm) volt; 2 temetkezés és 2 viszonylag nagyméretű gödör folytja került elő. Az 5. sz. objektumból előkerült, gyorskorongon készült, szürke színű, finoman iszapolt, többszörösen tagolt, duzzadt fazékperem alapján a kora kelta korszakba, a Kr. e. 3–2 századba tartoznak.

Mindkét temetkezés csontvázas, Ny-K-i tájolású volt, egyiküket a mezőgazdasági művelés szinte teljesen elpusztította. A vázból csak a koponya alsó részének egy darabja, valamint a hosszúcsontok maradtak meg. A váz helyzetéből megállapítható volt, hogy oldalfekvésben, zsugorított helyzetben temették el. A sírgödör folytja nem volt egyértelmű, a sír helyzetét a felszínre került csontok alapján állapítottuk meg. A másik sírban a teljes épségben előkerült, mintegy 140 cm hosszú, minden bizonnyal női váz egyik karja rendellenes helyzetben a mellkason helyezkedett el. Melléklete ennek sem volt.

Az É-D-i irányú humuszolás újabb 2 temetkezés nyomát hozta felszínre, ezekben sem került elő korjelző melléklet. A 3. sz. sírgödör 4–6 cm mély, 120–130 cm hosszú volt, alján és körvonalában égetés nyomait találtuk, de a váz teljesen hiányzott. A 4. sz. sírgödörben a váz alsó végtagsontjait, a medence egy darabját és a kéztőcsontokat találtuk meg.

A terület másik részén az É-D-i irányú út nyomvonalában talált további objektumok régészetileg egy másik korszakba tartoznak. A 3. és a 4. sírtól É-ra egy 40–80 cm széles 50–100 cm mély árkot találtunk. Ettől É-ra 4 Árpád-kori veremház körvonala bontakozott ki. Méretük 3–3,5×3–3,5 m, mindegyikhez tartozik egy szintén földbe ásott, kör alakú tapasztott kemence. Három házban találtunk méhkas alakú, kisméretű, mély vermet. A házak mindegyikéből került elő kézimalom-töredék, melynek kőanyaga még ismeretlen és kéttípusú belsőfüles cserépbogrács peremtöredéke. A kézimalom-töredékek mellett olyan természetes kődarabok kerül-